

Неля Коваль — дослідниця гірських фаун Закарпаття

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ, Україна)
Email: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Nelia Koval, a researcher of mountain faunas of Transcarpathia. — An essay about Nelia Koval, a scientist who has been devoted to studying the fauna of the Carpathians, on the occasion of her 60th birthday. A graduate of the Department of Zoology of Uzhhorod University, Nelia Koval has become a recognised expert of the mountain fauna of the Carpathians, especially the Eastern Carpathians International Reserve. Despite her wide range of interests in various groups of animals, mammals are one of the most important study objects, to which she has devoted more than 20 scientific publications. As head of the zoological laboratory at the Uzhanskyi National Park, she actively researches various iconic groups of mammals that are in the focus of biodiversity monitoring and conservation systems, such as bats, bison, and large carnivorans (bear, lynx, and wildcat). She is an active participant of many Theriological Schools and publications of the Ukrainian Theriological Society.

Біографічні деталі

Неля Пилипівна Коваль народилася 8 серпня 1962 р. на Волині. Після закінчення школи (1979) навчалася на біологічному факультеті Ужгородського університету, де спеціалізувалася по кафедрі зоології у проф. І. Турянина (випуск 1984 р.). Працювала інженером з озеленення Вел. Березного, завідувала оранжереєю з вирощування гвоздики. Із 2009 р. працює в Ужанському НПП, де з близько 2020 р. керує зоологічною групою.

Навесні 2024 р. захистила дисертацію під керівництвом М. Чумака і отримала ступінь доктора філософії в галузі біології. Проживає біля національного парку, в селищі Великий Березний, тобто спостерігає і вивчає особливості гірської біоти цілорічно. Завдяки найактивнішій життєвій позиції проводить в польових умовах значну кількість робочого часу, буваючи в горах по суті щотижня.

Рис. 1. Неля Коваль під час роботи 24-ї Теріошколи в Одесі; Зоологічний музей Одеського університету. Фото з архіву автора, 08.10.2017.

Доробки в галузі теріології

Головними об'єктами уваги є види, які можна реєструвати дистанційно, без ловів, зокрема візуально або за слідами життєдіяльності. Такими є кажани в стані гібернації, великорозмірні гризуни, хижі та ратичні. Проте й іншим групам ссавців приділяється посильна увага (мишовиді гризуни, землерийки). Основний район досліджень — територія НПП «Ужанський».

Цикл теріологічних досліджень і публікацій Н. Коваль випав на останні 12 років. Все це забезпечувалося активною організаційною роботою (зокрема, впровадженням в практику накопичення даних системи SMART), освоєнням нових методик, включно з роботою з фотопаستками, участю в різноманітних методичних семінарах, регіональних та національного рівня конференціях, на яких можливий обмін досвідом. Дослідниця продемонструвала виразний ріст від участі у місцевих збірниках до фахових видань.

Дослідження дрібних ссавців. Одними з перших об'єктів теріологічного циклу досліджень стали кажани Ужанського НПП, яким присвячено кілька праць дослідниці, зокрема й огляд видів та їх поширення в Парку [Башта & Коваль 2013] та уточнення щодо рідкісних видів кажанів у фауні Парку [Koval & Bashta 2018]. Завдяки накопиченню даних з обліку дрібних ссавців у Парку зроблено огляд видів [Barkaszi & Koval 2019], а на підставі таких даних взято участь у великій спільній праці з оцінками різноманіття і аналізом біотопних преференцій мишоподібних у різних варіантах заповідних екосистем української частини Східних Карпат [Barkaszi *et al.* 2021].

Дослідження макрофауни (фітофагів). Співпрацю у цьому напрямку започатковано з колегами з Лісотехнічного університету роботою щодо формування вольєрних груп зубра в Парку [Хоєцький *et al.* 2014]. Вже за 11 років представлено огляд фактичних знахідок цього виду в Парку, що сталося завдяки притоку особин з суміжних заповідних територій сусідніх країн [Koval 2025]. Не залишилася поза увагою і поява в Парку бобра, при тому сформувався по суті перша гірська його мікропопуляція [Коваль 2015].

Дослідження макрофауни (хижих). Хижі, надто з групи великих хижих, є однією з найпримітніших груп хребетних, яким незмінно приділяється висока увага. Вони закономірно стали об'єктами досліджень в Парку. Серед таких доробків варто відзначити праці про реєстрації kota лісового в Парку [Коваль 2017] та аналіз реєстрацій великих хижих в Парку за слідами життєдіяльності та на фотопастках [Коваль & Шеверя 2025]. Окрім того, у поточному випуску Теріологічного бюлетеню (NT18) представлено дві спеціальні праці щодо моніторингу ведмедя і рисі.

Профілі дослідниці в інтернет-мережі:

- Scopus — <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57728386400>
- ResearchGate — <https://www.researchgate.net/profile/Nelya-Koval-2>

Рис. 2. Неля Коваль на сходженні на Говерлу під час проведення XX Теріологічної школи в Карпатському НПП: Марина Коробченко, Неля Коваль, Алла Зітенюк, Сергій Ребров. Фото О. Городної (з дозволу автора), 02.10.2013.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Одна з сфер професійного інтересу Нелі Коваль — комахи. Серед праць ентомологічного циклу можна відзначити так, як «Рідкісні та зникаючі види комах на території Ужанського НПП» [Коваль *et al.* 2011] та «Жуки-ковалики (Coleoptera, Elateridae) верхньої межі лісу Полонинського хребта Українських Карпат» [Коваль & Чумак 2021]. Дисертація (2024) також була присвячена кохам гір — «Угруповання твердокрилих (Insecta, Coleoptera) верхньої межі лісу північно-західної частини Полонинського хребта» (URL).

Неодноразово Неля Коваль ставала одним з організаторів Ужгородських ентомологічних читань, коли вони проходять на території Парку. Таких зустрічей було принаймні 5–7, серед них і читання 2024 року (URL). Активною участю Н. Коваль відзначено і низку наукових (передусім природоохоронного напрямку) конференцій і семінарів у Парку, як от «Розвиток системи біосферних резерватів в Україні» (1–3 жовтня 2014 р.), «Роль природно-заповідних територій у збереженні природних і етнокультурних цінностей та у впровадженні цілей сталого розвитку» (3–4 жовтня, 2019 URL) та ін.

Серед особливих захоплень Нелі Пилипівни — квіти, що пов'язано як із тривалою її роботою в оранжереї та в системі озеленення селища, так і з можливостями мати власні квітники на садибі. Це захоплення вплинуло і на відоме колегам прагнення дослідниці до красивого і спокійного.

Неля Пилипівна є врізцем активної життєвої позиції дослідників, які вміють організувати польові дослідження і роботу семінарів за будь-яких умов, і не тільки погодних, радіючи і природі, і колегам, і новим важливим матеріалам, що врешті виливається у значимі наукові праці.

Подяки

Дякую Арпаду Крону (УжНУ) за важливі коментарі щодо рукопису і Золтану Баркасі (ННПМ) за корекцію резюме англійською.

Література

- Башта, А.-Т., Н. П. Коваль. 2012. Видова різноманітність, особливості поширення та проблеми охорони кажанів (Chiroptera) Ужанського НПП. *Наукові записки Державного природознавчого музею*, **28**: 85–108. [URL](#)
- Коваль, Н. П., О. Ю. Мателешко, Ю. В. Канарський, Ю. М. Геряк. 2011. Рідкісні та зникаючі види комах на території Ужанського НПП: загальна ситуація і нові знахідки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Біологія*, **31**: 29–38.
- Коваль, Н. 2015. Поява бобра (*Castor fiber*) в Ужанському національному парку і перспективи формування його гірських популяцій в Закарпатті. *Праці Теріологічної Школи*, **13**: 61–67. [CrossRef](#)
- Коваль, Н. 2017. Коваль, Н. Кіт лісовий (*Felis silvestris*) в Ужанському національному парку (Східні Карпати). *Праці Теріологічної Школи*, **15**: 105–110. [CrossRef](#)
- Коваль, Н. П., М. В. Чумак. 2021. Жуки-ковалики (Coleoptera, Elateridae) верхньої межі лісу Полонинського хребта Українських Карпат (в межах Ужанського національного природного парку). *Нотатки сучасної біології*, **1** (1): 75–84.
- Barkaszi, Z., N. Koval. 2019. Small mammals of Uzhanskyi National Park (Ukrainian Carpathians) and its vicinities: a preliminary analysis. *Theriologia Ukrainica*, **17**: 28–35. [CrossRef](#)
- Barkaszi, Z., Y. Dovhanych, N. Koval, [et al.]. 2021. Diversity and habitat preferences of muroid rodents (Rodentia, Muroidea) in the Ukrainian Eastern Carpathians. *Biologia*, **76** (9): 3693–3703. [CrossRef](#)
- Хоєцький, П. Б., В. О. Копач, Н. П. Коваль, Н. Ю. Чикут. 2014. Аналіз умов для вольєрного розведення зубра (*Bison bonasus* L.) в Ужанському національному природному парку. *Науковий вісник НЛТУ України*, **24** (3): 22–27. [URL](#)
- Koval, N., A. T. Bashta. 2018. The bat fauna (Chiroptera) of the Uzhanskyi National Park. *Theriologia Ukrainica*, **16**: 99–104. [CrossRef](#)
- Коваль, Н., В. Шеверя. 2025. Великі хижі ссавці в Ужанському національному природному парку: реєстрації, облік та моніторинг. *Novitates Theriologicae*, **17**: 80–87. [CrossRef](#)
- Koval, N. 2025. European bison in the Uzhanskyi National Park (Ukrainian Carpathians): formation of a new local population. *Theriologia Ukrainica*, **29**: 115–123. [CrossRef](#)

Резюме

ЗАГОРОДНЮК, І. Неля Коваль — дослідниця гірських фаун Закарпаття. — Нарис про Нелю Коваль — науковицю, з нагоди її 60-ліття, яка всі свої зусилля докладає до дослідження фауни Карпат. Випускниця кафедри зоології Ужгородського університету, Неля Коваль стала визнаним фахівцем з вивчення гірських фауни Карпат, надто регіону міжнародного резервату Східні Карпати. Попри широкий спектр інтересів до вивчення різних груп тварин, ссавці є одними з важливих об'єктів її уваги, яким присвячено понад 20 наукових публікацій. Як керівник зоологічної лабораторії Ужанського національного парку, веде найактивніші дослідження різних знакових груп ссавців, що є об'єктами першочергової уваги в системах моніторингу й охорони біотичного різноманіття — кажанів, зубрів, великих хижих (ведмідь, рись, кіт лісовий). Активна учасниця багатьох теріошкіл і видань Українського Теріологічного товариства.